

Småföretags- barometern

Gotland

Juni 2021

Ett samarbete mellan:

företagarna

Sparbankernas
Riksförbund

Swedbank

INNEHÅLL

Om Småföretagsbarometern	3
Nettotal och konjunkturindikatorn	3
Sammanfattning av konjunkturläget på Gotland	4
Konjunkturutvecklingen i Sverige och näringslivet på Gotland	5
Näringslivet på Gotland	6
Småföretagsbarometern – Gotland	7
Konjunkturindikatorn	7
Sysselsättning	9
Omsättning	12
Lönsamhetsutvecklingen	13
Expansionsutsikter och hinder för expansion	15
Slutsatser	17

OM SMÅFÖRETAGSBAROMETERN

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar på utvecklingen de kommande 12 månaderna. Underlaget utgörs av intervjuer med företagare som har minst en och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas personliga uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i den redovisade indikatorn för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företag i det privata näringslivet med 1–49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 473 000 privata företag fördelade över hela landet. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp geografiskt så att vi kan mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos Sveriges småföretag i samtliga län.

Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Företagarna, Sparbankernas Riksförbund och Swedbank. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och insikten kring de små och växande företagens betydelse för den svenska ekonomin.

företagarna

Sparbankernas
Riksförbund

Swedbank

Nettotal och konjunkturindikatorn

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a. Ja/nej
- b. Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerens konjunkturindikator baseras på **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar och procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än noll betyder kontraktion, medan ett värde över noll betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå.

Sedan adderas nettotalet för *syssetsättning, orderingång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

SAMMANFATTNING AV KONJUNKTURLÄGET PÅ GOTLAND

- **Småföretagskonjunkturen** på Gotland har gått tillbaka kraftigt under det senaste året och länet har sin lägsta konjunkturindikator sedan mätningarna i Småföretagsbarometern startade. Gotlands konjunkturindikator placerar sig under riksgenomsnittet. Trots detta blev utvecklingen mindre dramatisk än vad företagen förväntade sig i fjol. Företagens prognoser för de kommande tolv månaderna är mycket optimistiska, med kraftig uppgång av konjunkturindikatorn.
- **Sysselsättningstillväxten** bland företagen på Gotland har mattats av under året som gått och ligger nu på en negativ nivå för andra året i rad. Detta innebär att det är en större andel företag som minskat sin personalstyrka under året som gått än andelen som har utökat den. Sysselsättningsutvecklingen placerar sig under rikssnittet. Trots osäkerhet kring pandemin med risk för ytterligare eller långvariga restriktioner är småföretagen positiva om utvecklingen för de kommande tolv månader, med förväntningar om en kraftig uppgång i sysselsättningen.
- **Orderingången** har mattats av och är på en negativ nivå. Orderutvecklingen placerar sig under riksgenomsnittet. Prognosen för de kommande tolv månaderna är tydligt påverkad av den stora optimism som råder bland småföretagen och visar på en mycket stark uppgång.
- **Omsättningstillväxten** på Gotland har mattats av kraftigt de senaste tolv månaderna och tillväxttakten ligger under rikssnittet. Företagen förväntar sig dock en kraftigt ökad tillväxttakt under de kommande tolv månaderna.
- **Lönsamheten** i företagen på Gotland har efter två år av ökad tillväxttakt nu vänt nedåt, men det samlade nettotalet är trots det något högre än riksgenomsnittet. På ett års sikt förväntas lönsamhetens tillväxttakt i länets företag öka kraftigt i nivå med utvecklingen i landet som helhet.
- Företagen på Gotland ser mer positivt på **möjligheterna att växa** framöver jämfört med i fjolårrets rapport. Av samtliga småföretag ser 65 procent goda expansionsmöjligheter jämfört med det något högre riksgenomsnittet på 67 procent.
- Svårigheten att hitta lämplig arbetskraft är fortsatt det **största tillväxthindret** för Gotlands småföretag. Dessutom uppger en betydligt större andel än tidigare att lagar och myndighetsregler är det största hindret för tillväxt.

KONJUNKTURUTVECKLINGEN I SVERIGE OCH NÄRINGSLIVET PÅ GOTLAND

Landets småföretag med 1–49 anställda har drabbats hårt av coronapandemin och tillväxten föll kraftigt både i Sverige och omvärlden. Att konjunkturen skulle vika kraftigt nedåt förutsågs dock i fjolårets Småföretagsbarometer. Årets undersökning visar att konjunkturindikatorn föll till minus 15 jämfört med fjolårets utfall på 37. Det är den lägsta nivån i barometerens 35-åriga historia och visar på en kraftig konjunkturförsvagning under det senaste året. Nedgången blev dock inte lika djup som företagarna befarade i fjol då konjunkturindikatorn förväntades falla till minus 20. Det är framför allt en mildare nedgång i ordergång och omsättning som dämpade fallet medan sysselsättningen utvecklades betydligt svagare än förväntat. Företagens uppfattning om konjunkturen har gradvis blivit mindre negativ under undersökningsperioden, som var veckorna 10–16. Detta innebär att konjunkturindikatorn steg under andra hälften av undersökningsperioden. I en delrapport vecka 13 noterades konjunkturindikatorn till minus 19, därefter har alltså uppfattningen om läget gradvis ljusnat om än från låga nivåer.

Tillväxtutsikterna för småföretagen ser betydligt mer gynnsamma ut än för ett år sedan. Framför allt gynnas de kontaktnära branscherna av den ökade vaccineringen mot covid-19 och på sikt färre restriktioner. Även finans- och penningpolitiken förväntas vara fortsatt stödjande under det närmaste året. Småföretagen förutser en kraftig konjunkturåterhämtning under de närmaste tolv månaderna efter ett dramatiskt år. Den samlade konjunkturindikatorn förväntas stiga till 89. Det är den högsta nivån sedan 2011 drivet av en ökad ordergång och omsättning, även sysselsättningen väntas ta fart igen efter att ha minskat under det senaste året.

De mest expansiva framtidsplanerna finns i de större företagen, fler än 20 anställda, där den förväntade konjunkturindikatorn noteras till 148 följt av 122 för företag med 5–9 anställda och 80 i företag med minst antal anställda (1–4 anställda). Undersökningen visar också att företag som bedriver utrikeshandel (export och/eller import) är mer optimistiska än de som inte har någon kommersiell handel med omvärlden.

Näringslivet på Gotland

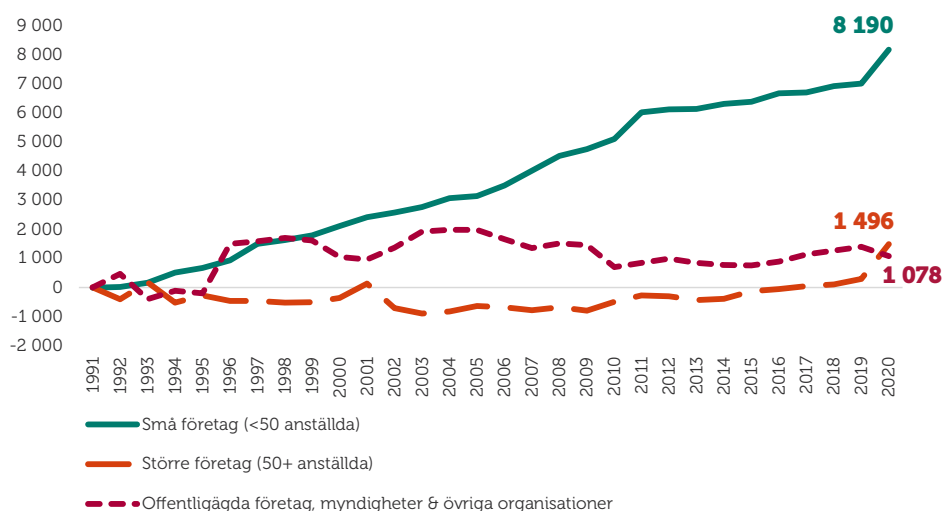
Gotland har en stark företagarkultur. Den har bidragit till att länet flera gånger under de senaste åren placerat sig i topp i jämförelse med andra län. Ett förbättrat företagsklimat är också en prioriterad fråga för Gotlands län i samverkan med näringslivet.

Näringslivet på Gotland består av företag verksamma inom olika branscher. Offentlig sektor är relativt stor och en hög andel är sysselsatta inom jordbruket. Detta kompletteras av en växande andel sysselsatta inom privata tjänster, ofta kopplade till besöksnäringen, som ökar.

Då Gotland är en ö är arbetsmarknaden och tillgången på kompetent arbetskraft en särskilt betydande utmaning. Den lokala näringslivspolitikerna måste verka för att få fler nya företag att etablera sig i länet. Även generations- och ägarskiften i befintliga företag är viktiga för näringslivsdynamiken. Att Gotland och Visby är attraktivt som bostadsort och arbetsmarknadsregion är i detta avseende avgörande och förutsätter ett brett samarbete mellan näringsliv, kommun och andra organisationer. Dialogen med och inom näringslivet är viktigt för att stärka näringslivets framtida förutsättningar.

Figur 1 visar att det är de mindre, växande företagen som står för sysselsättningstillväxten på Gotland. Även antalet sysselsatta i offentlig sektor är relativt stort.

Figur 1 Tillväxt av jobb på Gotland sedan 1990 (källa: SCB)¹

¹ Arbetsställen utan anställda räknas som 1 jobb. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas.

SMÅFÖRETAGSBAROMETERN

– GOTLAND

Konjunkturindikatorn

Utvecklingen inom sysselsättning, ordergång och omsättning hos Gotlands småföretag kommer att redovisas för att få en bild över konjunkturläget i länet. Genom att addera nettotalen för dessa tre faktorer får vi en konjunkturindikator för småföretagen på Gotland.

Historiskt har länets småföretagare legat förhållandevis jämt med riksgenomsnittet, men med en kraftigare återhämtning i konjunkturen mellan åren 2013 och 2015. Sedan 2017 har länets utveckling varit likartad den för riket som helhet. I årets Småföretagsbarometer upplever däremot Gotland en kraftigare nedgång än riksgenomsnittet (figur 2).

Den sammanvägda konjunkturindikatorn för Gotlands småföretagare har minskat från fjolårets nettotal 21 till -37 i år. Småföretagskonjunkturen i länet ligger därmed för första gången på en negativ nivå och har sitt lägsta nettotal någonsin i Småföretagsbarometerns historia. Det är en nedgång med 58 indexenheter sedan i fjol och placerar länet under riksgenomsnittets nettotal -15.

Näringslivet på Gotland utgörs till stor del av verksamheter inom besöksnäring och konsumentnära tjänster. Dessa verksamheter har varit hårt drabbade av restriktioner och reseförbud ämnade att minska smittspridningen av covid-19, vilket med säkerhet påverkar Gotlands konjunkturbedgång.

Det faktiska utfallet i konjunkturindikatorn blev något mindre dramatiskt än vad länets företagare förväntade sig i fjolårets rapport. Stor oro och ovisshet kring spridningen av covid-19 och dess effekter på företagande och svensk ekonomi resulterade i att företagen i fjol trodde på en negativ tillväxttakt till ett nettotal på -96.

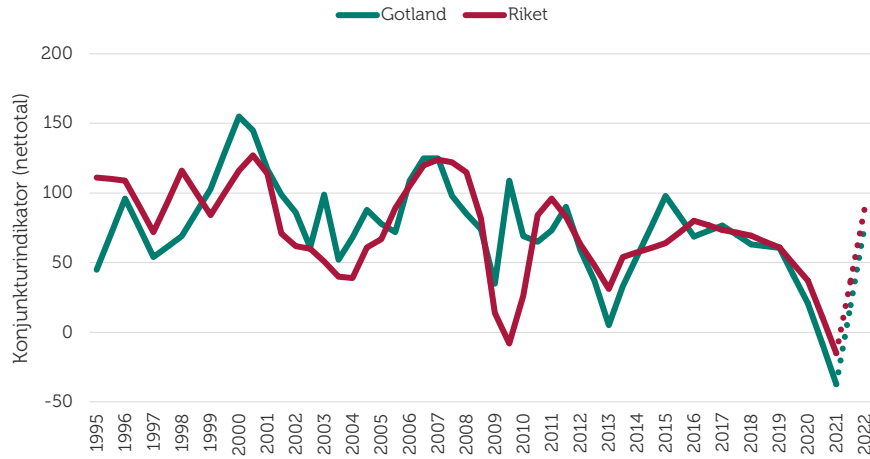
Efter mer än ett år med coronapandemin närvarande är företagens förväntningar för de kommande tolv månaderna mycket optimistiska. Deras sammanvägda prognoser för sysselsättning, ordergång och omsättning visar en kraftig uppgång till en konjunkturindikator på nettotalet 76. Motsvarande utveckling för rikssnittet är ett förväntat nettotal på 89. Vaccineringen mot covid-19, fortsatta finanspolitiska stimulanser och en ljusare omvärldskonjunktur bidrar sannolikt till optimismen.

Konjunkturen beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det allmänna ekonomiska läget i en ekonomi. Framförallt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre till åtta år.

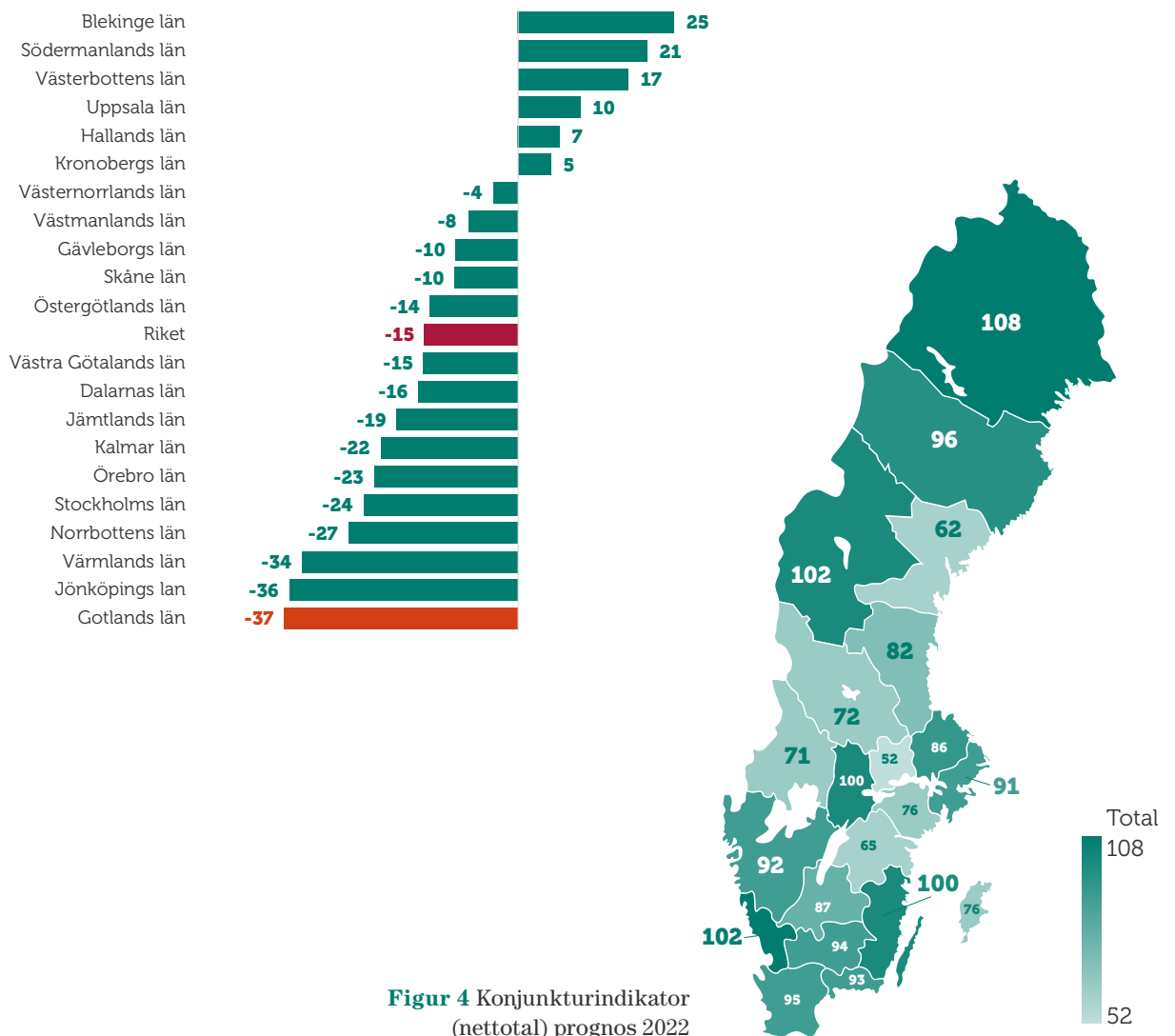
Högkonjunktur är när näringslivet har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att arbetslösheten är låg och att investeringarna ökar.

Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfråga på varor eller tjänster, kan de tvingas dra ner på personal och avstå nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

Figur 2 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (nettotal) på Gotland och riket 1995–2021

Figur 3 Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (nettotal) 2021

Figur 4 Konjunkturindikator (nettotal) prognos 2022

Sysselsättning

Mellan 2016 och 2019 hade Gotland en kontinuerligt ökande tillväxttakt i sysselsättningen och låg då över rikssnittet. Den höga tillväxttakten mattades av kraftigt i fjol och gör det även i årets Småföretagsbarometer.

Totalt har 6 procent av företagen på Gotland ökat sin personalstyrka medan 19 procent uppger att de har minskat den. Detta resulterar i ett sammanlagt netttotal på -13 för sysselsättningsutvecklingen i årets mätning, vilket ska jämföras med nettotalet -1 i fjol.

Tillväxten i sysselsättningen ligger därmed under noll för andra året i rad och innebär att en större andel företag har minskat sin personalstyrka än andel företag som har utökat den under de senaste två åren. Motsvarande netttotal för sysselsättningstillväxten i riket som helhet är -4.

Utfallet blev en lägre tillväxttakt än vad företagen förväntade sig förra året, då deras prognos för det kommande året var att sysselsättningsutvecklingen skulle mattas av till ett netttotal på -10. Näringslivet på Gotland utgörs till stor del av verksamheter inom besöksnäring och konsumentnära tjänster, företag som sysselsätter många i länet och som har drabbats hårt av pandemin och efterföljande restriktioner. Detta har gett avtryck i småföretagens sysselsättningsutveckling.

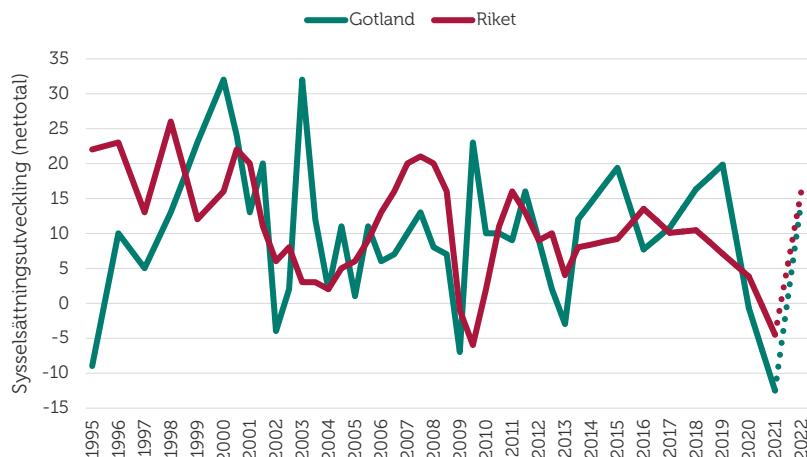
Pandemin har slagit hårt mot småföretagen och krisen är ännu inte över, men nu ser de ljuset i tunneln. Trots osäkerhet kring pandemin med risk för fler eller långvariga restriktioner för att begränsa smittspridningen är småföretagen positiva om sysselsättningsutvecklingen för de kommande tolv månaderna. Förväntningarna för året som kommer visar på en ökad tillväxttakt i sysselsättningen bland småföretagen i länet. Nettotalet förväntas hamna på 15, vilket skulle innebära en kraftig återhämtning i sysselsättningstillväxten. I riket som helhet är förväntningar ett netttotal på 16.

Det kan vara värt att notera att småföretagens optimistiska anställningsplaner till viss del speglar den djupa kris som många av företagen befunnit sig i, med personalneddragning och permitteringar som följd. Optimismen i årets undersökning är därmed delvis en återgång till mer normala förhållanden, vilket innebär att anställningsplanerna till stor del kan tolkas som en återanställning snarare än nyanställning.

I resultatet för hela riket framkommer att det inom såväl handel, transport, hotell och restaurang, som inom tillverkning och byggverksamhet finns en övervikt av företag som tror att sysselsättningen kommer öka. De mest optimistiska sysselsättningsplanerna finns i företag med 20–49 anställda, medan de minsta företagen med 1–4 anställda är något mer försiktiga. Resultaten visar också att småföretag som bedriver internationell handel är mer optimistiska om sysselsättningen. Dessa uppfattningar är sannolikt representerade även bland företagen på Gotland.

Sysselsättning mäter hur många som har jobb. Att vara i arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Ett netttotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen, det vill säga att sysselsättningen totalt sett ökar i landets småföretag.

Figur 5 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) på Gotland och riket 1995–2021

Orderingång

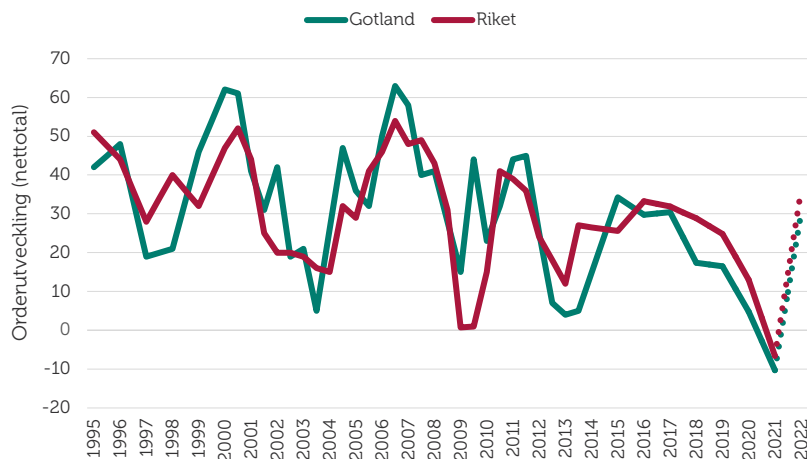
Orderingången för länets småföretag har haft en nedåtgående trend sedan 2017 och tillväxttakten har mattats av även under de senaste tolv månaderna. I årets rapport är nettotalet för orderingången -10, jämfört med 5 i fjol. Tillväxttakten för orderingången på Gotland ligger därmed fortsatt under riksgenomsnittet, vars nettotal i år är -7 (figur 6). Totalt uppger 31 procent av länets företag att orderingången ökat, medan 41 procent att den minskat. Andelen företag som haft en ökad orderingång är i stort sett samma som i fjol, men andelen företag som upplevt en minskad orderingång har ökat med 14 procentenheter.

Med **orderingång** menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period. Eftersom själva antalet beställningar inte är särskilt informativt mäts orderingång som hur det totala värdet avseende orderingången, eller antal uppdrag, förändrats under tidsperioden.

Utfallet blev dock inte ett lika dramatiskt fall i orderutvecklingen som företagen förväntade sig i fjol, då det förväntade nettotalet för 2021 var -47. Anledningen till detta är att andelen företag som i fjol förväntade sig en ökad orderingång endast var 8 procent. Som vi redogjort för ovan blev det faktiska utfallet 31 procent, vilket drar upp nettotalet för orderingången.

Prognosen för orderutvecklingen de kommande tolv månaderna är tydligt påverkad av den stora optimism som råder bland småföretagen och visar på en mycket stark uppgång. Bland företagen i länet tror 50 procent att deras orderingång kommer öka, medan 20 procent förväntar sig att den minskar. Trots utbredd optimism att orderingången ska öka under kommande år är det fortfarande en hög andel företag som ser försiktigt på orderutvecklingens framtid. Det förväntade nettotalet för orderingången under de kommande tolv månaderna är 30. Motsvarande nettotal för rikssnittet är 36.

Figur 6 Orderutveckling (netttotal) på Gotland och riket 1995–2021

Tackat nej till order

När tiden inte räcker till, om finansiering till nödvändiga investeringar eller personal saknas, kan många företag behöva tacka nej till order. Av länets småföretagare har 41 procent tackat nej till order under det senaste året, vilket ska jämföras med 53 procent i fjol. Gotland placerar sig därmed något högre än riksgenomsnittets 33 procent.

Precis som för övriga Sverige är den främsta anledningen att företagen redan har mer att göra än vad de hinner med. Av de företag som tackat nej till order uppger 45 procent detta som främsta anledning, 13 procentenheter lägre än i fjol och under riksgenomsnittet på 51 procent.

Arbetskraftsbrist anges av 10 procent som främsta orsak till att företaget tackat nej till order. Som vi kommer att redogöra längre fram upplever många företag på Gotland kompetensbrist som främsta tillväxthinder. Detta kan förklara varför arbetskraftsbristen i form av exempelvis kompetens- och matchningsproblematik samt att företagen redan har mer att göra än vad de hinner med anges som huvudorsaker till att de tackat nej till order.

Alternativet "annan anledning" kan exempelvis vara att lönsamheten inte är tillräcklig i uppdraget eller att det är brist på råvara eller materiel hos företaget för att möta uppdraget.

Figur 7 Huvudorsaken till att företag har tackat nej till order under de senaste 12 månaderna

Omsättning

Omsättningstillväxten på Gotland har mattats av kraftigt och ligger i år på nettotalet -14, jämfört med 17 i fjol och är lägre än riksgenomsnittets -4. Årets undersökning visar att omsättningen har ökat hos 32 procent av företagen på Gotland samtidigt som den har minskat hos närmare hälften, 46 procent, under de senaste tolv månaderna. Nedgången i tillväxttakten har varit kraftigare i länet jämfört med riksgenomsnittet, se figur 8.

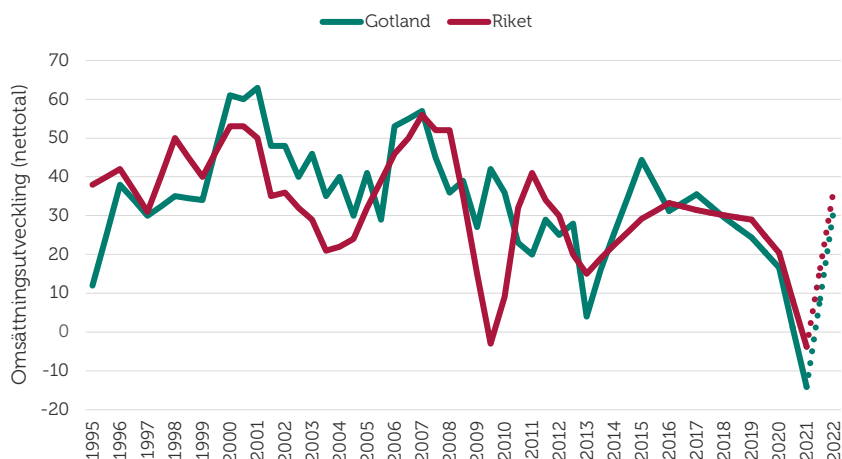
Ett företags **omsättning** är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

När coronapandemin slog till under 2020 såg många företag att efterfrågan på deras varor och tjänster minskade snabbt. Detta avspeglades i företagens prognoser för det kommande året. I fjolårets rapport förväntade sig därför företagen en avmattad omsättningstillväxt under de kommande tolv månaderna med ett förväntat nettotal på -39. Med årets nettotal -14 ser vi att nedgången blev mildare än företagen förväntade sig i fjol, vilket får anses som en positiv nyhet. Även inom omsättningsutvecklingen har länets företag sett en något mildare nedgång till följd av att omsättningen hos fler företag än förväntat har ökat.

Precis som för sysselsättningen och orderutvecklingen är prognosen för omsättningsutvecklingen de kommande tolv månaderna mycket optimistiskt bland Gotlands småföretag. Företagen tror på en stark uppgång där 46 procent av företagen förväntar en ökad orderingång, medan 15 procent förväntar sig att den minskar. Detta ger ett förväntat nettotal på 31. Motsvarande nettotal för rikssnittet är 37.

Det ska dock påpekas att den förväntade omsättningsökningen sker från mycket låga nivåer och det är för tidigt att bedöma hur mycket av omsättningsfallet i kronor räknat som kan återhämtas under det närmsta året. Osäkerhet kring smittspridningen kvarstår som en reell nedåtrisk i bedömningen.

Figur 8 Omsättningsutveckling (netttotal) på Gotland och riket 1995–2021

Lönsamhetsutvecklingen

Företagens möjligheter att växa genom investeringar och nyanställningar är delvis beroende av lönsamhetsutvecklingen. Lönsamhetstillväxten i Gotlands företag ökade från 2018 fram till i fjolårets mätning, till skillnad från rikssnittets nedåtgående trend. I årets mätning har dock tillväxttakten mattats av och ligger i linje med rikssnittet, se figur 9. Bland Gotlandsföretagen har 31 procent haft en ökad lönsamhet under årets som gått, samtidigt som den har minskat hos 32 procent. Därmed har tillväxttakten minskat under det senaste året och resulterat i ett netttotal på -1, jämfört med 12 i fjol.

Den mycket djupa nedgång, till ett netttotal på -28, som länets småföretagare förväntade sig i fjolårets rapport till följd av coronapandemin har inte besannats. Tuff kostnadskontroll och snabb anpassning till förändrade villkor till följd av pandemins effekter kan ha påverkat utfallet i många verksamheter. Även de stöd som riktats till näringslivet kan ha bidragit till att upprätthålla lönsamheten i vissa företag, trots att stora delar av verksamheten varit kraftigt påverkad.

På ett års sikt förväntas det sammanlagda nettotalet för lönsamheten bland länets småföretag öka till 31, vilket är i linje med riksgenomsnittets förväntningar. Bland företagen i länet tror 40 procent på en högre lönsamhet medan 9 procent tror att den blir lägre under det kommande året.

För riket som helhet finns det en bred samsyn om en förbättrad lönsamhet även på branschnivå. Såväl industri- som tjänstesektorn ser mycket positivt på lönsamhetsutvecklingen det kommande året. Tjänsteföretag som påverkats stort av pandemin är positiva om utvecklingen framöver och inom hotell och restaurang, utbildning samt kultur räknar omkring hälften av företagen att lönsamheten ska förbättras det närmaste året.

Även om den ekonomiska återhämtningen går snabbt är det troligt att företagens faktiska utveckling av lönsamheten kommer vara lägre än förväntat. Exempelvis kan kompetensbrist och priskonkurrens pressa lönsamheten och företagen tenderar att överskatta lönsamhetsutvecklingen. En svagare konjunkturutveckling till följd av kvarvarande restriktioner och smittspridning, ökade omvärldsrisiker och en ökande konkurrens kan bidra till att lönsamheten utvecklas mindre positivt än förväntat.

Figur 9 Lönsamhetsutveckling (netttotal) på Gotland och riket 2005–2021

Företagens prisförväntningar

Företagens planer på eventuella prishöjningar ligger på en betydligt högre nivå än förra året. I länet förväntar sig 44 procent av företagen att deras försäljningspriser kommer öka under det kommande året, vilket är högre än riksgenomsnittet på 39 procent och betydligt högre än i fjol, då motsvarande andel var 17 procent. I fjol vek förväntningarna om prisutvecklingen brant nedåt, sannolikt till följd av småföretagens mycket negativa prognoser. Ett svagt konjunkturläge innebar svårigheter för företagen att höja sina priser. Givet årets positiva prognoser och en utbredd förhoppning om återhämtning återgår företagens förväntningar till att deras försäljningspriser i hög grad kan öka. Endast 5 procent av företagen tror att deras försäljningspriser kommer minska, jämfört med 11 procent i fjol.

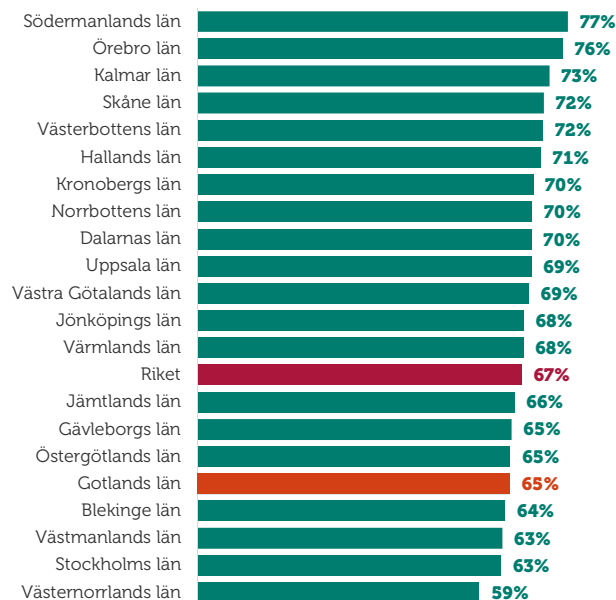
Det stigande resursutnyttjandet skapar förutsättningar för en uppgång i priserna samtidigt som det är rimligt att anta att kostnadstrycket kan stiga relativt långsamt. Riksbanken kommer därtill troligen fortsatt föra en expansiv penningpolitik för att ge stöd åt ekonomin och för att inflationen mer varaktigt ska ligga nära målet på 2 procent.

I ett scenario med snabbare återhämtning kan det uppstå utbuds begränsningar på grund av brist på personal eller problem med leveranser av varor. Detta som skulle kunna driva upp löner och priser. I ett scenario med långsammare återhämtning väntas företagen istället i större utsträckning hinna anpassa sysselsättningen och bygga lager för att kunna möta den mer långsamt stigande efterfrågan. Effekten av detta skulle då kunna bli lägre lönetryck och en lugnare prisutveckling.

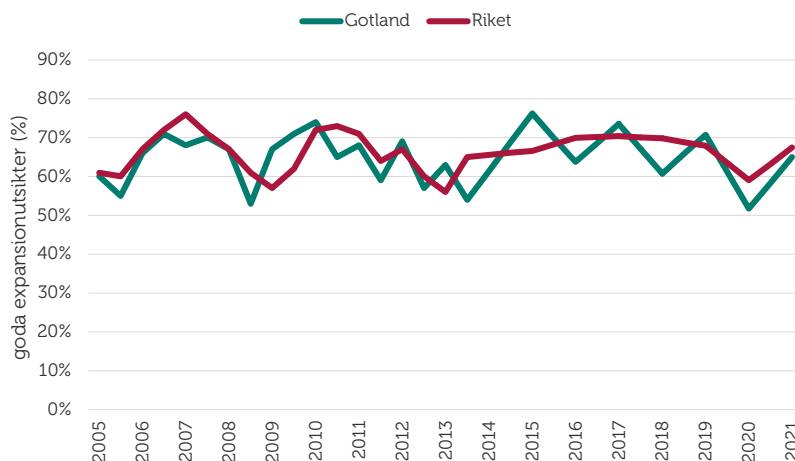
EXPANSIONSUTSIKTER OCH HINDER FÖR EXPANSION

Ett återkommande och glädjande resultat i Småföretagsbarometern är att småföretagen ser fortsatt goda möjligheter att expandera. Företagen på Gotland upplever dock marginellt sämre möjligheter att växa framöver jämfört med riksgenomsnittet, 65 procent jämfört med 67 procent för riket som helhet, se figur 10. Samtidigt vill nio av tio företag i länet växa. I figur 11 ser vi att fjolårets nedgång i företagens expansionsutsikter, som var något brantare än riksgenomsnittet, har vänt uppåt.

Figur 10 Företagens expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) per län och i riket 2021

Figur 11 Expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) på Gotland och riket 2005–2021

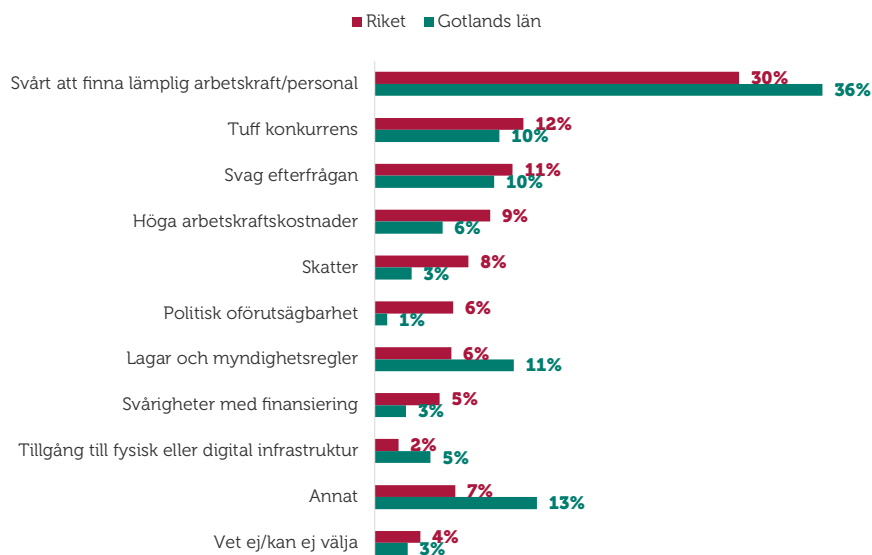

Det är relativt enkelt att starta företag i Sverige, men inte alltid lika lätt att få företaget att växa och bli framgångsrikt. Det finns många svårigheter och hinder som hämmar företagarnas jobb- och välfärdsskapande. Det gäller till exempel småföretagens konkurrenssituation, samt konkreta hinder som kostnaderna för att anställa och möjligheten att hitta nya medarbetare med rätt kompetens.

Det främsta tillväxthindret är bristen på lämplig arbetskraft, ett hinder som har ökat trots en svagare arbetsmarknad. I årets undersökning uppgav 36 procent av företagen det svaret, vilket är en högre andel än fjolårets 29 procent.

Det näst vanligaste tillväxthindret bland företagen på Gotland är lagar och myndighetsregler, vilket 11 procent av företagen svarade. Det är betydligt fler företag som anger detta som det största tillväxthinder jämfört med i fjol då andelen var 3 procent. Ökningen beror troligtvis på att pandemin lett till långvaraktiga restriktioner och regler som drabbat många företag inom hotell, restaurang och besöksnäring. Ovisshet om hur länge restriktionerna är kvar för att förhindra smittspridning har gjort det svårt för företagen att kunna planera sin verksamhet. Andra vanliga tillväxthinder är tuff konkurrens samt svag efterfrågan med 10 procent vardera.

Figur 12 Tillväxthinder enligt företagen på Gotland och i riket 2021 (procent)

SLUTSATSER

Coronapandemin har slagit hårt mot landets småföretag och krisen är långt ifrån över, men nu ser småföretagen ljuset i tunneln. Konjunkturläget i näringslivet har gradvis förbättrats under de senaste tolv månaderna men skiljer sig kraftigt åt mellan olika branscher. Industrisektorn går bra och får stark draghjälp från exporten och återhämtningen i omvärlden, medan konsumentnära verksamheter såsom handel, hotell och restaurang fortfarande i högre grad påverkas av restriktionerna och uppvisar en påtagligt svagare konjunktur och försämrad lönsamhet.

Småföretagsbarometern visade 2020, redan i inledningen av pandemin, ett kraftigt fall i konjunkturen. Hela 19 av Sveriges 21 län upplevde en svagare konjunktur jämfört med motsvarande mätning 2019. Samtidigt föll företagets förväntningar kraftigt för sysselsättning, omsättning och ordergång.

Årets Småföretagsbarometer visar att fjolårets dystra framtidsförväntningar till stor del har besannats. Konjunkturindikatorn, en summering av nettotalen för svaren om sysselsättning, omsättning och ordergång, har under den senaste tolv månadsperioden sjunkit till -15 bland Sveriges småföretagare som helhet. Detta är den lägsta nivån i Småföretagsbarometerens 35-åriga historia. Avmattningen i konjunkturen för småföretagen är utbredd och nettotalet för konjunkturindikatorn är lägre i samtliga län jämfört med fjolårets rapport. Endast sex län har en positiv tillväxttakt med ett nettotal över noll. Konjunkturläget för småföretagen på Gotland är på den lägsta nivån i Småföretagsbarometerens historia med en konjunkturindikator som är -37.

När småföretagen blickar framåt är det emellertid med en ljusning i sikte. Företagen på Gotland har mycket optimistiska förväntningar på konjunkturutvecklingen under det kommande året, prognosen ger ett nettotal på 76, vilket är i nivå med det historiska rikssnittet på nettotal 76. När småföretagens förväntan på sysselsättning, ordergång och omsättning vägs samman förutser det alltså en kraftig uppgång. I takt med vaccinering och sjunkande smitta kommer olika restriktioner kunna mildras, vilket kan antas ge ytterligare skjuts till konjunkturen. I synnerhet de inhemska tjänstenärningar som påverkats mest av pandemi och restriktioner kommer då att gynnas av utvecklingen.

Sett till riket som helhet framträder att det inom såväl handel, transport, hotell och restaurang, som inom tillverkning och byggverksamhet finns en övervikt av företag som tror att sysselsättningen kommer att öka. Vaccineringen mot covid-19, fortsatta finanspolitiska stimulanser och en ljusare omvärldskonjunktur bidrar sannolikt till småföretagens optimism.

Oaktat småföretagens positiva sysselsättningsplaner kommer det att ta tid innan fler kan anställas. När verksamheten i småföretagen tar fart igen ökar normalt sett antalet arbetade timmar för befintlig personal först innan företagen väljer att nyanställa igen. Men det finns också en osäkerhet kring smittspridningen och restriktionerna som kan bidra till att många småföretag avvaktar med att nyanställa. Även fallande omsättning och pressad lönsamhet under det gångna året medför en risk att småföretagens resurser kan vara begränsade och deras sysselsättningsplaner därmed för optimistiska.

Pandemin har slagit hårt mot landets småföretag, men nu ser de ljuset i tunneln. Nu gäller det att ge Sveriges småföretag de bästa förutsättningarna för återstart. De mindre företagen och deras tillväxt kommer att vara nyckeln till Sveriges ekonomiska återhämtning efter pandemin.